

Antipestprotocol Arkelstein

September 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1 Pesten	3
1.1 Wat is pesten ?	3
1.2 Hoe wordt er gepest ?	4
1.3 Cyberpesten (digitaal) pesten	4
1.4 De gepeste leerling	4
1.5 Signalen	5
1.6 De pester	5
1.7 De meelopers en andere leerlingen	6
2 Uitgangspunten en preventie	7
2.1 Uitgangspunten	7
2.2 Preventieve aanpak	7
3 Signalering & opsporing	9
4 Aanpak	10
4.1 Rollen binnen de school met betrekking tot pesten	11
4.1.1 De mentor	11
4.1.2 Vakdocenten	11
4.1.3 Anti-pestcoördinator	11
4.1.4 Expertisepuntmedewerker	12
4.1.5 De ondersteuningscoördinator	12
4.1.6 De directie (directeur of teamleider)	12
4.2 Schorsing	12
4.3 Time-out	12
4.4 Schoolverwijdering	13
Bijlagen	14
Bijlage III: Tips voor leerlingen	16
Bijlage IV: Aanpak cyberpesten	17
Bijlage V: Meer informatie	18

Inleiding

Iedereen moet zich op school veilig en prettig voelen. Als je je op school veilig voelt, kun je ook beter leren en werken. Dat geldt voor zowel leerlingen als docenten. In een veilige school vertrouw je elkaar, respecteer je elkaar, stimuleer je elkaar en werk je samen. Een veilige school is een leefbare school.

Wanneer er gepest wordt (hier valt ook cyberpesten onder), is er echter sprake van een onveilige sfeer. Pesten kan ingrijpende en blijvende invloed hebben op de ontwikkeling van de gepeste leerling. Als pesten niet op een goede manier wordt aangepakt, heeft dat ook invloed binnen en buiten de school. Het ontbreken van het gevoel van veiligheid staat een open en goede sfeer in de weg.

Ouders, personeel en leerlingen moeten er samen iets aan doen. Om op school over pesten te kunnen praten en er ook daadwerkelijk iets aan te kunnen doen, is het noodzakelijk dat alle betrokken partijen erkennen dat er wel eens gepest wordt. Verder is het belangrijk dat deze partijen het pesten ook als een probleem zien. Pas dan bestaat er ook echt bereidheid om het pesten aan te pakken.

In ons antipestprotocol is vastgelegd hoe we op school het pestprobleem aanpakken. Zo weten alle partijen hoe er gehandeld moet worden als er sprake is van pesten.

Dit antipestprotocol is erop gericht om leerlingen, ouders en collega's op de hoogte te brengen van wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk klimaat te scheppen. Hopelijk slagen we erin met elkaar een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen voor iedereen binnen onze school.

1 Pesten

1.1 Wat is pesten ?

Er bestaat nogal eens verwarring over het onderscheid tussen pesten en plagen. Bijna ieder kind plaagt wel eens of wordt wel eens geplaagd. Beide partijen zijn gelijk aan elkaar; er is dan ook geen echte winnaar of verliezer. Pesten gaat echter verder dan plagen. We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze er mee om kunnen gaan.

Docenten en onderwijs ondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten. Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hier om kunnen en durven vragen. En volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groepssfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Pesten heeft een aantal duidelijke kenmerken:

- Pesten is een ongelijke strijd. Er is vaak sprake van een eenling tegenover een groep. Het slachtoffer kan zich niet verdedigen, want er is sprake van een ongelijke strijd.
- Er is sprake van een zondebok. Het slachtoffer wordt door een groep gekozen. Het kind is voortdurend het slachtoffer van pesterijen, zelfs zonder dat daar een directe aanleiding voor is.
- Pesten is agressief. Het pesten is erop gericht om psychisch of fysiek te kwetsen. Vaak hebben pesterijen het doel om iemand te laten voelen dat hij waardeloos is.
- Pesten is schadelijk. De slachtoffers lopen duidelijk fysieke of psychische schade op. Ze verliezen hun gevoel voor eigenwaarde en het vertrouwen in hun omgeving en andere mensen.

Bij pesten is sprake van bewust grensoverschrijdend gedrag richting een andere leerling. De beleving van de gepeste leerling is hierin maatgevend. Als een leerling weet (of redelijkerwijs kan weten) dat een ander iets als pesten ervaart en desondanks het ongewenste gedrag voortzet, is er volgens dit uitgangspunt sprake van pesten. Of iets pesten is, wordt hierbij dus sterk bepaald door de beleving van elk individu. Iemand die vindt dat de ander hem of haar pest, zal moeten leren dit duidelijk aan te geven. De ander heeft die grens te respecteren.

We zien de laatste tijd een toename van online, digitaal pesten ook wel cyberpesten genoemd. Consequentie hiervan is dat zaken doorlopen na schooltijd ('s avonds, 's nachts en in het weekend) en dat grote groepen mensen betrokken zijn.

1.2 Hoe wordt er gepest ?

Er bestaan veel verschillende vormen van pesten. De bekendste vormen zijn:

- **woorden (verbaal)**
vernederen – schelden – dreigen – belachelijk maken – gemene briefjes, mailtjes, sms'jes, appjes of berichtjes op social media
- **lichamelijk (non-verbaal)**
trekken aan kleding, duwen, sjoeren – schoppen en slaan - wapengebruik
- **achtervolging**
opjagen en achternalopen – in de val laten lopen en klem zetten – opsluiten
- **uitsluiting**
negeren of doodzwijgen – niet mogen meedoen met spelletjes / op verjaardagen – uitsluiten bij groepsopdrachten
- **stelen of vernielen van bezittingen**
afpakken van kledingstukken en andere spullen – beschadigen van spullen – fiets beschadigen, banden lek maken
- **afpersing**
dwingen om geld of spullen af te geven – dwingen om iets voor pesters te doen

1.3 Cyberpesten (digitaal) pesten

Bij cyberpesten (of digitaal pesten) is het pesten of misbruiken via het internet en via mobiele telefoon. Cyberpesten kan nog veel harder zijn dan pesten in het gewone dagelijks leven. Dit komt doordat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is. Tegelijkertijd komen kinderen er op steeds jongere leeftijd mee in aanraking.

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten:

- pestmail; schelden, beschuldigen, roddelen, beledigen
- stalking; het stelselmatig lastigvallen van iemand door het blijven sturen van hate-mail of het dreigen met geweld
- ongewenst contact met vreemden
- webcam seks of het doorsturen van seksueel getinte beelden; beelden die ontvangen worden kunnen opgeslagen worden en later misbruikt worden
- hacken; gegevens stelen of instellingen aanpassen, ook het uit naam van iemand anders pestmail versturen

1.4 De gepeste leerling

Ander gedrag

Sommige kinderen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk samenhangen, maar veel vaker heeft het te maken met hun gedrag, hun gevoelens en de manier waarop ze zich uiten. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Kinderen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, hebben een andere huidskleur, hebben een andere geaardheid, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet, hun ouders zijn gewoon getrouwd en niet gescheiden. Aanleidingen genoeg om door anderen gepest te worden, als die anderen daar de kans voor krijgen.

Veel kinderen die gepest worden, hebben moeite om zichzelf te verdedigen. Ze voelen zich machteloos tegenover de pestkoppen. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, ze durven niets te zeggen omdat ze bang zijn uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid worden versterkt door het pesten. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben geen vrienden en geen vast groepje in de klas.

Een kind dat wordt gepest, praat er vaak niet over. Ook thuis niet. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken

1.5 Signalen

Mogelijke signalen van gepest worden:

- Niet meer naar school willen
- Niet meer over school vertellen thuis
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- Slechtere resultaten op school dan vroeger
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, nachtmerries hebben
- De verjaardag niet willen vieren
- Niet alleen een boodschap durven doen
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven

1.6 De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven. Via pesten lukt hen dat het makkelijkst. Kinderen die pesten zijn vaak erg onzeker. Ze komen heel zelfverzekerd over, maar in werkelijkheid zijn ze vreselijk bang om door anderen niet geaccepteerd te worden. Doorgaans voelen ze zich niet schuldig dat ze pesten, vooral als ze met een groepje zijn. Het slachtoffer zien ze als iemand die 'erom vraagt gepest te worden'.

Pestgedrag kan een aantal oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te halen.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school, bijvoorbeeld als een docent autoritair is en op een onprettige manier laat blijken dat hij de baas is. Hierdoor kan

ARKELSTEIN

een leerling te weinig gevoel van zelfstandigheid en autonomie geven. Dit geeft spanningen in een groep en deze kunnen op een zondebok worden afgereageerd.

- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)
- Strijd om de macht in de klas
- Verveling, pesten kan ook het gevolg zijn van verveling. Kinderen die niet weten wat ze in de pauze moeten doen, gaan soms uit verveling een slachtoffer zoeken om hun tijd te verdoen.
- Stoer doen, de pester begint te pesten om aan anderen te laten zien dat hij / zij heel wat durft. Meestal hebben de pestende leerlingen niet in de gaten hoe afschuwelijk het pesten is voor degene die gepest wordt.

1.7 De meelopers en andere leerlingen

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten. Sommigen kijken alleen toe, anderen doen af en toe mee. Dit zijn de meelopers. Doordat meelopers mee pesten met een groep, voelen ze zich niet zo erg verantwoordelijk voor de gevolgen voor degene die gepest wordt. Hoewel meelopers geen actieve rol spelen bij het pesten, zijn zij wel medebepalend voor het voortduren van het pesten. De pestende kinderen voelen zich gesterkt door de instemming van de toeschouwers.

Als andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pester zeggen dat hij moet ophouden, verandert de situatie aanzienlijk. Het pesten wordt dan minder vanzelfsprekend. Het helpt als kinderen die minder betrokken zijn bij het pesten zelf, de mentor inlichten.

Angst om zelf gepest te worden

Meelopers zijn vaak bang om zelf slachtoffer te worden van pesten. Om er zeker van te zijn dat zij niet zelf het slachtoffer worden, doen ze mee met de rest van de groep. Vaak voelen zij zich diep van binnen schuldig tegenover de gepeste.

Bij de groep willen horen

Het kan ook zijn dat de meelopers stoer gedrag interessant vinden en denken daardoor populair in een groep te worden. Deze kinderen hebben bewondering voor de pesters en zouden willen dat ze zelf initiatieven durfden te nemen bij het pesten.

2 Uitgangspunten en preventie

2.1 Uitgangspunten

Het uitgangspunt is dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze werken. Hiervoor moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokkenen partijen: leerlingen, ouders, docenten en onderwijsondersteunend personeel.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het antipestprotocol).
5. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

2.2 Preventieve aanpak

Het is belangrijk om goede preventieve voorwaarden te scheppen, zodat het pesten in aanleg al minder voor zal komen. Het streven is om een zodanig schoolklimaat te creëren dat iedereen zich prettig en veilig voelt. Het is belangrijk dat het voor leerlingen duidelijk is dat alle betrokkenen in de school dit onderschrijven en naleven. Belangrijk hierin is:

- **Duidelijkheid** over wat voor school wij willen zijn: de sociale veiligheid op school is gebaat bij een sfeer waarin harmonie en respect centraal staan en waarin pesten en ander agressief gedrag niet worden getolereerd. Hieruit vloeien een aantal regels, afspraken en gedragsnormen voort waar iedereen zich aan verbindt en die iedereen hanteert.
- **Voorbeeldgedrag van de docent:** uit de houding van elke docent moet blijken dat hij of zij elk individu de moeite waard vindt. Een docent staat garant voor het bewaken van de veilige sfeer en zal altijd voor de zwakkere leerling opkomen. Ook maakt een mentor duidelijke regels en afspraken met betrekking tot omgangsvormen.
- **Openheid:** pesten moet bespreekbaar zijn. Door er met elkaar over te praten, ontstaat erkenning en een gevoel dat pesten best bespreekbaar is. De leerlingen moeten het gevoel krijgen dat ze ergens terecht kunnen als het hen gebeurt, of als ze zien dat het een ander gebeurt. Ze moeten weten dat praten geen klikken is. Praten kan met ieder personeelslid binnen de school. Vervolgens bespreekt dit personeelslid het met de anti-pestcoördinator.
- **Benadrukken van positief gedrag:** leerlingen zijn van nature geneigd positieve stimulansen te volgen. Het is dan ook belangrijk om leerlingen zoveel mogelijk positief te benaderen.

Concrete preventieve activiteiten binnen de school

- **Introductieactiviteiten:** aan het begin van ieder schooljaar is er in iedere klas een introductieprogramma om elkaar beter leren te kennen en positieve groepsvorming te stimuleren.
- **Mentoruur:** in het kader van structurele begeleiding van individuele leerlingen en de klas als groep zijn in elke klas mentoruren ingeroosterd. Elke dag begint en eindigt iedere klas met een mentorkwartier. Hierin is aandacht voor iedere individuele leerling en voor het groepsproces binnen de klas. Klassengesprekken zijn onderdeel van de mentortaak. Aan het begin van het schooljaar bespreekt de mentor nadrukkelijk de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij

ARKELSTEIN

genoemd en onderscheiden. Indien een mentor of docent daartoe aanleiding zien, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een (groeps)gesprek. Hierin worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

- **(anti-Pest-)projecten:** in klas 1 en 2 wordt gedurende een aantal weken gewerkt aan een project met als thema 'pesten'. Hierin worden de leerlingen bewust gemaakt van wat pesten is en wat voor gevolgen het kan hebben. Binnen de school zijn een aantal projecten die bijdragen aan de weerbaarheid van leerlingen en hiermee pesten voorkomen:
 - Rots&water
 - Girlstalk/boystalk
 - programma Raster
 - Naschoolse activiteiten van Raster
- **Communicatie tussen mentor en ouders:** Ouders moeten het gevoel hebben dat ze bij de mentor terecht kunnen als ze het vermoeden hebben dat hun kind gepest wordt. Dit geeft de mentor de mogelijkheid om het geval uit te zoeken. Hierna kunnen de bevindingen weer met de ouders worden besproken. De mentor kan dan beslissen of het noodzakelijk is dat er anderen (zoals een vertrouwenspersoon, de schoolleiding, andere ouders) bij worden betrokken. Om pesten te voorkomen is het belangrijk dat er goed contact is tussen ouders en de mentor. Ouders moeten het gevoel hebben dat zij signalen kwijt kunnen bij de mentor.
- **Media-wijsheid:** leerlingen op een goede manier leren omgaan met social media. Lesprogramma's aanbieden.

De veiligheidsbeleving komt (in)direct aan de orde in de (mentor)lessen of bij onderwijsactiviteiten.

Jaarlijks wordt de veiligheidsbeleving van een representatieve groep leerlingen gemeten. Het instrument dat hiervoor gebruikt wordt is de landelijke leerlingtevredenheidsenquête van www.scholenopdekaart.nl of de ProZo-enquête. Als deze meting op tekorten wijst, probeert de school deze te duiden en treft de school verbeteringen.

3 Signalering & opsporing

Elk personeelslid binnen de school heeft tot taak alert te zijn op het zich voordoen van ongewenste situaties, waarin sprake is van een slachtoffer of van ongelijke machtsverhoudingen. Hij of zij heeft de plicht bij signaleren van pesten direct stelling te nemen tegen het pesten en vervolgens direct te handelen (zie aanpak). Het is goed om te weten wat de signalen zijn die de pester, de gepeste leerling en de groep uitzenden.

De belangrijkste signalen zijn dat het slachtoffer:

- door (non-verbaal) gedrag laat blijken zich niet veilig te voelen op school
- niet meer naar school willen
- thuis niet meer vertellen over school
- lichamelijke klachten
- niet graag naar situaties wil waarin geen toezicht is
- vaak treuzelt aan het einde van de les
- slechtere leerprestaties heeft
- zich minder goed kan concentreren
- vaak alleen is of zich afzondert
- niet samenwerkt met andere leerlingen
- gauw boos en/of prikkelbaar zijn

Overige kenmerken zijn:

- de pester voelt zich sterker door te pesten
- er is veel onrust in de groep
- er is veel concurrentie binnen de groep
- er ontstaan veel vechtpartijen zonder duidelijke oorzaak

Pesten kan door iedereen op school worden opgemerkt, maar ook door ouders thuis. Ook van leerlingen verwachten wij dat zij, als zij pestgedrag signaleren, dat melden. Dit is absoluut geen 'klikken'.

Het melden van (een vermoeden van) pestgedrag kan gebeuren door ieder personeelslid. Vervolgens wordt het met de mentor van een leerling/klas besproken, die het in eerste instantie oppakt.

4 Aanpak

In de regel zal bij een melding van (cyber)pesten de onderstaand stappenplan worden gevolgd. Afhankelijk van de ernst van het incident kan van de beschreven procedure worden afgeweken. Daarbij kan het voorkomen dat stappen worden overgeslagen, maar ook dat een bepaalde stap wordt herhaald. Dit laatste kan bijvoorbeeld gebeuren als tussen een eerste en tweede melding meerdere maanden verstrijken. Dit betekent dat er altijd maatwerk geboden wordt en gezocht wordt naar de beste aanpak per situatie. In het geval van cyberpesten moeten er een aantal specifieke interventies worden uitgevoerd. Zij hiervoor bijlage IV.

1. Bewaar eventuele berichten waarin het pestgedrag voorkomt
2. Blokkeren van de afzender. Leg de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pestmail kan blokkeren
3. blokkeren
4. Probeer de dader op te sporen
5. In geval van cyberpesten kan bij het opsporen van berichten en dader de afdeling ICT ingezet worden.

De mentor

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage I en II. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen. Op het moment dat een mentor les geeft en er sprake is van een incident is [het expertisepunt] de plek waar gesprekken plaatsvinden.
2. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
3. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag aan de ondersteuningscoördinator. Deze kijkt naar de vervolgstappen.
4. Pesten is vaak een groepsproces. Wanneer bovenstaande interventies onvoldoende effect hebben, volgt een klassengesprek. De klas wordt medeverantwoordelijk gemaakt voor het stoppen van het pesten. Alle leerlingen kunnen een bijdrage leveren aan het vergroten van de veiligheid in de groep.
5. De mentor koppelt zaken terug naar de ouders.
6. De mentor wijst ouders/verzorgers op organisaties die kunnen helpen, zie bijlage V

De directie (directeur en/of teamleider)

1. De directie neemt de rol van de mentor over als de interventies van de mentor en het ondersteuningsteam onvoldoende effect hebben of wanneer het pesten frequent het klassenverband overstijgt.
 2. De directie heeft een gesprek met de gepeste en de pester apart en organiseert zo nodig een gesprek tussen beiden.
 3. In het contact met de pester is het doel driedig, namelijk:
 - a. confronteren (zie bijlage II)
 - b. mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - c. helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
 4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal inadequaat gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
 5. De directie stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
 6. De teamleider adviseert aangifte te doen indien de leerling stelselmatig wordt belaagd (er is dan sprake van stalking). Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld
1. De directie bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
 2. De directie koppelt alle informatie weer terug naar de mentor en de anti-pestcoördinator.

Wanneer een leerling en/of ouders zich ernstig bedreigd voelen of wanneer er sprake is van fysiek geweld kan school adviseren aangifte te doen. Daarnaast kunnen we ondersteunen door contact te zoeken of een gesprek te arrangeren met de politie.

Het is zeer van belang om goed met ouders samen te werken bij de aanpak van pesten. Ouders moeten door school op de hoogte gesteld worden van zaken die spelen m.b.t. hun kind. Tevens moeten ouders zich ten alle tijden uitgenodigd voelen hun signalen te bespreken met school. Hierin hebben zowel school als ouders een gedeelde verantwoordelijkheid.

4.1 Rollen binnen de school met betrekking tot pesten

4.1.1 De mentor

De mentor is voor leerlingen (en ouders) het eerste aanspreekpunt bij pesten. De mentor heeft een grote rol bij de aanpak van pesten.

Tegelijkertijd heeft de mentor ook een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hier adequaat op reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten.

4.1.2 Vakdocenten

De vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hier adequaat op reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten.

4.1.3 Anti-pestcoördinator

(Mede)verantwoordelijkheid voor schoolveiligheidsbeleid:

- Zorgen dat schoolveiligheid (en specifiek pesten) regelmatig op de agenda staat.
- Zorgen voor de ontwikkeling van schoolregels en afspraken (over pesten)
- Zorgen dat schoolregels leven binnen de school.
- Zorgen dat er op school een anti-pestprotocol is.
- Zorgen dat er een sanctiebeleid is.
- Zorgen dat preventieve maatregelen worden genomen om de veiligheid op school vergroten.

Klankbord voor leerlingen, ouders en onderwijspersoneel:

- Zorgen dat schoolregels en afspraken over pesten, het anti-pestprotocol en het sanctiebeleid bij iedereen bekend is.
- Zorgen dat leerlingen en ouders weten wie het aanspreekpunt bij pesten is op school en wie het anti-pestbeleid coördineert.
- Zorgen dat leraren weten hoe te handelen in een peestsituatie.
- Zorgen dat er actuele kennis is bij iedereen in het team over pesten en groepsprocessen.
- Vragen van leraren over de aanpak van pesten beantwoorden en advies geven over de aanpak van een peestsituatie in de klas.
- Informeren en adviseren over het inzetten en gebruik van anti-pestprogramma's en lessen over pesten.

Zicht hebben op de beleving van veiligheid, incidenten en mogelijke risico's:

ARKELSTEIN

- Zorgen dat (pest)incidenten geregistreerd worden.
- Zorgen dat de verplichte monitoring van de veiligheidsbeleving van leerlingen wordt uitgevoerd.
 - o Op de hoogte zijn van meldingen en incidenten die bij het aanspreekpunt pesten binnenkomen.
 - o
- In kaart brengen van risico's en onveiligheid aan de hand van incidenten en monitoring.
- Preventieve maatregelen voeren naar aanleiding van onveilige situaties en pestincidenten.

De antipestcoördinator van Arkelstein is de heer T. Kamphuis

4.1.4 Expertisepuntmedewerker

De medewerkers van het expertisepunt geven geen les en zijn beschikbaar om het pesten direct aan te pakken en mee te denken over een oplossing. Zij koppelen het vervolgens weer terug naar mentor van de leerling.

4.1.5 De ondersteuningscoördinator

De ondersteuningscoördinator kan, naast de mentor, het aanspreekpunt voor leerlingen en ouders zijn bij pesterijen op school. De ondersteuningscoördinator denkt, samen met de mentor en het zorgteam mee over oplossingen en volgt het proces totdat het pesten stopt. Daarnaast zijn preventie, monitoren en schoolveiligheidsbeleid aanscherpen taken van de zorgcoördinator.

4.1.6 De directie (directeur of teamleider)

Een mentor kan de-escaleren naar de directie, wanneer het pestgedrag zich blijft herhalen of het klassenverband overstijgt.

4.2 Schorsing

Op het moment dat het pesten niet stopt of het om een heftig incident gaat wordt overgegaan tot schorsen van de leerling. Schorsen kan zowel intern als extern gebeuren. Bij een interne schorsing mag de leerling niet deelnemen aan lessen, maar is de leerling wel binnen de school. Bij een externe schorsing is de leerling buiten de school. Schorsen wordt uitgevoerd door de directie. Directie stelt ouders hiervan op de hoogte.

Bij schorsing langer dan een dag neemt directie contact op met de Centrale Directie van het Etty Hillesum Lyceum. Ook wordt inspectie op de hoogte gesteld.

4.3 Time-out

Wanneer een externe schorsing onvoldoende effect heeft dan kan een leerling voor een bepaalde periode binnen school in het expertisepunt worden geplaatst. Insteek is daarbij altijd dat de leerling daarna weer terug in de klas geplaatst wordt. Wanneer dit eveneens onvoldoende effect oplevert dan kan er voor worden gekozen dat de leerling binnen een andere onderwijssetting dan de huidige school onderwijs gaat krijgen. Het kind wordt tijdelijk uit de situatie gehaald om rust te bieden aan de leerling en/of de huidige school. Hiermee kan worden onderzocht of het kind weer terug kan in de huidige school of dat gezocht moet worden naar een andere onderwijssetting.

4.4 Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan op deze wijze niet meer instaan voor de veiligheid van de overige leerlingen. De pester wordt de toegang tot de school ontzegd. In overleg met ouders en inspectie zal gekeken worden naar de mogelijkheden om de studie voort te zetten op een andere school. In het kader hiervan zal het dossier van de leerlingen worden ingebracht in de TLV-commissie van het samenwerkingsverband.

Bijlagen

Bijlage I: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Vertrouwen winnen

Het slachtoffer is degene die zich met de situatie het minste raad weet. Hij heeft behoefte aan begrip voor zijn situatie en zijn of haar beleving. Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Het vertrouwen van het gepeste kind moet gewonnen worden. Richtlijnen voor een gesprek zijn:

- Laat de leerling zijn eigen verhaal vertellen.
- Vraag hoe de leerling zich door het pesten voelt.
- Stel de leerling gerust en prijs hem dat hij erover durft te praten.
- Ga niet direct in op oorzaken, schuld en oplossingen.
- Laat merken dat er iets aan het probleem van de leerling gedaan gaat worden.

Concrete vragen die een mentor kan stellen:

- Klopt het dat je gepest wordt – (h)erkenning van het probleem
- Wie pest er? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Hoe word je gepest?
- Wanneer word je gepest?
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Wanneer is het begonnen?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat heb je geprobeerd om het pesten te laten stoppen?
- Welk resultaat had dit?
- Welke oplossingen kun je zelf bedenken?

De mentor moet aan de leerling duidelijk maken dat er geen pasklare oplossingen bestaan. De mentor laat wel merken dat er aan oplossingen gewerkt wordt. Het maken van afspraken is dan ook noodzakelijk.

De belangrijkste afspraken zijn:

- Dat wat de leerling zelf gaat proberen.
- Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:
 - Hoe communiceert de leerling met anderen?
 - Welke lichaamstaal speelt een rol?
 - Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
 - Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?
- Dat wat de school gaat doen (stappen).
- Dat de stappen altijd met het kind doorgesproken worden.
- Dat de leerling altijd bij de mentor kan komen

NB: De mentor mag nooit beloven dat hij niets zal zeggen. Als hij niets kan zeggen, kan er ook niets aan het probleem gedaan worden.

Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- **Probleemgericht:** het richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- **Relatiegericht:** je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- **Specifiek blijven:** je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- **Veranderingsgericht:** je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie richtlijnen aanpak).

Bijlage III: Tips voor leerlingen

Wat kun je doen om digitaal pesten en misbruik te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart hotmail adres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als chat.
- Zorg dat je wachtwoorden geheim blijven en niet makkelijk te raden zijn. Als anderen wel binnen zijn gekomen, neem dan contact op met de beheerder van de site.
- Als je een vervelend gevoel hebt over iets wat je hebt gezien of meegemaakt, vertrouw dan op je gevoel en vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf zelf respectvol naar anderen, scheld niet terug.
- Ga weg uit de chatroom als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekende mensen uit je contactlijst.
- Bel of mail niet zomaar met personen die je alleen van internet kent, spreek niet met ze af zonder dat je ouders dit weten.
- Verstuur zelf geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van chatten kent. Let vooral op bij foto's van jezelf. Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn. Foto's kunnen ook bewerkt worden.
- Wees zeer voorzichtig met het gebruik van je webcam. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien of voor doeleinden gebruikt worden die jij niet wilt.

Wat kun je tegen cyberpesten en misbruik doen?

- Niet persoonlijk opvatten als het van mensen komt die je niet kent. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijker gaan schelden.
- Reageer niet op pestmails of andere digitale pesterijen. Verwijder de e-mail zo mogelijk zonder hem te openen. Als je niet reageert, gaan pesters vaak op zoek naar iemand anders om te pesten.
- Blokkeer de afzender. Als het gaat om smsjes op de mobiele telefoon, dan heb je soms de mogelijkheid om nummers te blokkeren.
- Bewaar de bewijzen. Maak een print of sla ze op. Van het IP adres van de e-mail kan soms worden afgeleid, van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail aan kan nemen. Men heeft daar ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie de mail heeft verstuurd. Bel de helpdesk op.
- Ga naar je mentor of afdelingsleider toe op school. Deze zal je verder helpen om het pestgedrag te stoppen.
- Bij stalken kun je aangifte doen bij de politie. Het is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenislaf.nl.

Bijlage IV: Aanpak cyberpesten

- **Bewaar de berichten;** probeer de berichten waarin het pestgedrag voorkomt te bewaren. Vertel leerlingen hoe ze dat kunnen doen (afdrukken, selecteren en kopiëren).
- **Blokkeren van de afzender;** leg de leerling zo nodig uit hoe hij de pestmail kan blokkeren.
- **Probeer de dader op te sporen;** Soms is de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden (neem contact op met ICT indien nodig).
- **Neem contact op met de ouders van de gepeste leerling en de pester;** geef de ouders voorlichting over welke maatregelen zij thuis kunnen nemen
- **Verwijs ouders eventueel door;** ouders kunnen doorverwezen worden naar de politie indien zij daar een gesprek mee wensen of aangifte willen doen. Ook kunnen wij voor hen een gesprek met de politie arrangeren Ook kunnen ouders met vragen bellen naar:
 - De onderwijstelefoon: 0800-5010
 - De vertrouwensinspectie: 0900-11131113
- **Adviseer aangifte;** In het geval dat een leerling stelselmatig wordt belaagd, is er sprake van stalking en dan kunnen de ouders (of leerling) aangifte doen. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiele schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld. Zo nodig kun je verwijzen naar het Bureau Slachtofferhulp (www.slachtofferhulp.nl of 0900-0101).
- **Pestcoördinator;** Verwijs de pesten en/of de gepeste door naar de counselor wanneer verdere begeleiding nodig is.

Bijlage V: Meer informatie

Algemene zoekpagina's

- www.pesten.startkabel.nl
- www.pesten.startpagina.nl

Pesten (algemeen)

- www.pestweb.nl
Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.
- www.pesten.net
Voor en door slachtoffers. Opgericht door Bob van der Meer.

Cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

- www.stopdigitaalpesten.nl
Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)
- www.digibewust.nl
Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over het veilig gebruik van internet.
- www.ppsi.nl
PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.
- www.schoolveiligheid.nl
Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.
- www.veilig.kennisnet.nl
Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren.

Films met als thema pesten

- Bluebird (2004)
- Mean creek (2005)
- Mean girls (2006)